

večjega pomena. Zato se obrača odbor do vseh narodnih činiteljev, naj skrbijo za kar največjo udeležbo.

Predvsem pa trkamo pri našem narodnem učitelstvu. Znano je, kako stališče zavzema klerikalna stranka proti družbi zlasti od tedaj, odkar se je izvolil v vodstvo zaupnik učitelstva. S tem večjo gotovostjo tedaj pričakujemo, da se bo učitelstvo, jedro naprednih čel, oklenilo našega edinega narodno-obrambnega društva.

Pripravljalni odbor polaga največjo važnost na to, da se udeležijo veliko preprostega ljudstva zborovanja in slavnosti. Obrača se tedaj do učitelstva ptujskega in sosednih okrajev, da s svojo agitacijo privede obilo kmetiškega prebivalstva k slavnosti, ki naj dvigne njegovo narodno samozavest.

Lepaki so se že razposlali, posebnih vabil se ne bo razposiljalo.

Pojasniti daje rade volje „Moška podružnica družbe sv. Cirila in Metoda“ v Ptuj. Tja se je tudi obračati zaradi skupnega obeda in prenočišč.

Na veselo snidenje!

Pripravljalni odbor.

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani.
registрована zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca avgusta: K 141.548.30.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatelj navedenih znamk se ne odgovarja.

Naši dnevi na vseslovan-skem avstrijskem učiteljskem shodu.

(Dalje.)

Praznik vseslovanškega učitelstva.

Praga, 9. avgusta 1908.

Naše najsmelejše sanje o moči in zavedenosti vseslovanškega učitelstva je nadkrilil dan 9. avgust l. 1908., dan, ki ga mora vseslovanško učitelstvo zapisati v svoje zgodovinske anale z zlatimi črkami, in sicer pod naslovom: **Novi vek.** — Pri pogledu na to pestro množico slovanškega učitelstva, ki se je zbrala ta dan v veliki dvorani „Zofina“ — bilo nas je nad 6000 — in kjer so bili zastopani vsi slovanški narodi, zakaj prihiti so zastopniki Bulgarov, Čehov, Hrvatov, Malorusov, Poljakov, Rusov, Slovkov, Slovencev, Srbov — nam je nehote prišel v spomin oni krilati stavek, ki ga je zapisal veliki ameriški mislec Ralph Waldo Emerson v svojih „Essays“: „Oni je velik, ki je to, kar je, postal iz lastne moči, ne naslanjajoč se na tujo moč!“

Shod vseslovanškega učitelstva je otvorilo združeno učitelstvo plzenjskega okraja z lepo pesmijo, „Svoji k svému!“ in komaj so potihnil zadnji akordi te značilne pesmi, je vstal predsednik pripravjalnega odbora, učitelj Bog-

noma noče priznati, da bi mogel zaveden Slovenec biti tudi napreden. Ta obzirnost privede slovanškega tovariša tako daleč, da so mu koučno roke popolnoma vezane, da si ne upa udeležiti se slovanške veselice ali druge priveditve, ako je tam slučajno navzoč kak duhovnik. In to iz samega strahu, da bi se ga smatralo za klerikalca! Je res najboljšo sredstvo, ki se ga poslužujejo nemškutarski tovariši, da preslepijo in privabijo v svoj taboř neizkušnega slov. tovariša, da mu sugerirajo nazor, kakor da je Slovenec biti in klerikalca biti eno in isto. Taka trditve je kajpada smešna, a na videz opravičena, in to zaradi šoli neprijazne politike slovanških koroških voditeljev.

Naš Eller je bil čisto drug mož. Sovražil je frazo, ni delal koncesij narodnim nasprotnikom. Da pa je bil res napreden, o tem pričča njegovo zanimanje za organizacijo slovanškega naprednega učitelstva. Še kot star, osivel mož se je vedno udeleževal glavnih skupščin „Zaveze“. Koliko imamo tako idealnih starejših tovarišev?

Ni mož nikdar dvomil, če je tudi delal roko v roko z duhovnikom, da služi njegovo delo resničnemu napredku; bil je globoko

prepričan, da je narodno-kulturno delo edino delo za napredek, da je narodna misel edina prava nositeljica napredka. Njemu je bilo brezdomovinstvo in klerikalizem istovetno; zavedal se je v polni meri kaka nevarnost grozi narodu, ako se njegova duhovščina brezpogojno udnja breznarodnemu klerikalizmu. V kolikor je bil duhovnik naroden, v toliko je bil njegov somišljenik, v toliko mu je bil napreden in pozdravljal je v njem narodnega sotrudnika in soborileca. V širjenju narodne kulture, narodne samozavesti je videl edino jamstvo pravega napredka; zakaj prepričan je bil, da narod samozavesten, ponosen, narod, ki veruje vase, ne bo nikdar tlačnil, bo o svoji usodi sam odločeval.

Da, takih mož, kakor je bil Eller, potrebuje slovanški Korotan. Zato bodi nas mladih njegovih tovarišev-somišljenikov naloga, ga kolikor se da, nadomestiti, hoditi njegova pota, slediti njegovemu zgledu in tako postaviti rajnkemu svojemu vzor-tovarišu trajen spominek, ki bo še pozniim rodom pričal kaj premore mož, čigar mišljenje in delovanje je prošinjeno čiste, gorke ljubezni do domovine, do naroda. Slava mu!

dan Skála, ter v iskrenih besedah pozdravil zbrano učitelstvo, poudarjaje, da je prevzelo mesto Praga protektorat nad I. vseslovanškim avstr. učiteljskim shodom, pravzaprav vseslovanškim učiteljskim shodom, dobro vedoč, da je ravno ta shod prevažnega pomena za ves slovanški rod.*)

Prvi pozdrav izročča prvi županov namestnik kraljeve Prage, dr. A. Štych, poudarjaje, da ne gleda danes le slovanška Praga z radostjo in ponosom na ta shod, temveč vse Slovanstvo, zakaj ta shod obeta popolniti to, kar je zasnoval prvi slovanški shod pred kratko dobo. Vi ste oni faktor, ki vam izročča slovanški oče, slovanška mati svoj najdražji zaklad, da mu vcepite moč za težki življenski boj. Vam je izročena naša mladina, da jo vzgojite v značajne ljudi, ki bo enkrat koristila rodovini, družbi in narodu. — A ugled vaše organizacije bo pridobil, ako nam vzgojite naš najdražji zaklad v ljudi, ki bodo stali na višku sedanjih zahtev, ki bodo stali v prvih vrstah narodnih bojevnikov. S takim delovanjem koristite vsemu Slovanstvu. V tem uverjenju želim vašemu shodu najlepše uspehe in vam kličem v imenu kraljeve Prage presrčen „Na zdar!“ (Gromovito ploskanje in odobravanje ter klicanje: „Hočemo!“)

Nato je prebral tajnik pripravjalnega od bora oficiale zastopnike na današnjem shodu, in sicer so bili zastopani: zastopniki vseh samostojnih slovanških učiteljskih društev, oziroma zvez, dalje zastopnik narodnega kluba, drž. in dež. poslanec prof. dr. Jar. Čelakovsky, poslanec dr. Fort, ing. Neumann, Votruba, Trojan, Klofač, Choc, Slavik, Livy, Körner, dr. Hajn, Zazvorka, Holanec, Kotlař V., Bergmann, Johaniš, dr. Drtina, kot zastopnik vseučiliških profesorjev, dalje zastopniki „Ustr. Matice školske“, „Svobodne misli“, „Uradniškega društva“, „Dijaške zveze“, zastopnik mesta Roudnice, župan Kobr, in meščanski učitelj Schrötter kot zastopnik zveze mešč. učiteljev.

Dalje so bili na shodu zastopane oficiale po svojih zastopnikih — ne vstevši vseh čeških učiteljskih zvez — sledeče slovanške učiteljske korporacije: Krajowy Zwiazek Nauczycielstwa Ludowego v Galicji z sedizba v Krakowiu, Polskie Towarzystwo Pedagogiczne z sedizba we Lwowiu, Polskie Towarzystwo Pedagogiczne v Cieszyńiu, Všernzky swaz učit., Rusinska organizacija v Bukovini, Zaveza jugoslovanških avstr. učit. društev, Savez hrvatskih učiteljskih društev, Bulharsk Učiteljski Svaz, Učiteljsko Udruženje u Kraljevini Srbiji, Učiteljsko Društvo v Splitu, Narodna Prosveta v Pulju, Srpsko Učiteljsko Udruženje u Hrvatskoj i Slavoniji in Srpsko Učiteljsko Udruženje u Bosni i Hercegovini.

V imenu češkega učitelstva je shod pozdravil predsednik združenega učitelstva na Češkem, prav simpatični tovariš Jos. Černy, pozdravljaše najsrčnejše vse brate učitelje in sestre učiteljice, kakor tudi vse prijatelje učitelstva in mile goste. Poudarja, da ima da-

*) Vseh pozdravnih govorov pač ne moremo dobesedno priobčiti, ker bi bilo to za naš list preobširno, pač pa opozarjamo vse slovanško učitelstvo, zmožno češčine, da si nabavi stenografski zapisnik tega shoda, ki v kratkem izide. Op poročevalca.

našnji shod nalogo, izvesti vse one zadače, ki jih je nabral pripravjalni shod v teoriji, izvesti v praksi, da bi bila slovanška vzajemnost praktično rešena na kulturnem polju. Učitelstvo obljubuje, da to delo rado dovrši, a pričakuje tudi podpore in krepke zaslombe. V vznesenih besedah se dalje spominja jubileja prevzvišenega našega vladarja, kterege jubilej je obenem tudi naš jubilej, namreč 40 letnica naših šolskih postav, predlaga, da se vpošlje na najvišje mesto zahvalo za to dobro, a sklepa z željo, da bi današnje delo imelo največji uspeh v delu slovanškega učitelstva za obči blagor. (Burno odobravanje.)

Nato so bili izvoljeni častni predsedniki in tajniki vseh navzočih učiteljskih korporacij, in sicer kot predsedniki: Uroš Blagojević za srbsko učitelstvo iz kraljevine Srbije, Št. Radić za srbsko učitelstvo iz Slavonije, G. Pentscheff za Bulgare, L. Jelenc za slovanško učitelstvo, Iv. Wersyporeh za rusko učitelstvo, St. Nowak za poljsko učitelstvo, Dav. Trstenjak za hrvaško učitelstvo, Al. Konečný za moravsko učitelstvo, Š. Nemeš za češko učitelstvo Šlezije, učiteljica M. Tumova za češke učiteljice in slednjič J. Černy za zvezo čeških mešč. učiteljev.

Izmed došlih zastopnikov je shod pozdravil v presrčnih besedah drž. poslanec dr. J. Čelakovsky, omenjajoč, da pozdravlja shod v imenu visokoškolskega prof. kolegija. Spominja se minulih učiteljskih shodov, onih shodov, ko je bilo učitelstvo pravzaprav še edini boevnik za narodni blagor, posebno onega leta 1903., ki je dal impulz današnjemu krasnemu shodu, od katerega pričakuje največ uspeha.

Drž. poslanec prof. dr. Drtina viharno pozdravljen pozdravlja shod v imenu češke univerze ocenjevaje veliko kulturno delo češkega učitelstva in želi, da bi se i vesoljnemu učitelstvu kmalu odprla vrata univerz. Učitelj F. Moravec pozdravlja v imenu „svetovne zveze“, a kot zastopnik prof. dr. Pastrnka želeč, da bi bil ta shod prehodnik k veliki svetovni vseslovanški zvezi.

Tajnik „Svobodne Mi-li“, dr. Bartošek, prinaša pozdrave vseh za pravo duševno svobodo vnetih drugov v upanju, da zasije tudi učitelstvu v kratkem lepša doba.

Dr. T. V. Novak pozdravlja v daljšem govoru zbrano učitelstvo v imenu „Jednote Komenskeho“, da bi sprejelo v svoj program slično reformo, kakor jo je to društvo.

Učitelj I. Tuma pozdravlja v imenu društva „Dedictvi Komenskeho“, da naj učitelstvo deluje v smislu naukov tega velikana.

Drž. poslanec ing. Neumann prinaša pozdrave „Kluba čeških poslancev“ z zagotovilom, da bo le-ta stal zvesto na strani ljudskega učitelstva.

V imenu svobodomiselnih čeških poslancev je govoril poslanec dr. Körner, v imenu agrarcev poslanec Zazvorka, za češke narodne socialiste poslanec dr. A. Hajn in Choc.

Za „Češko šol. Matica“ je kaj lepo govoril zastopnik dr. Pr. Šamal, poudarjaje, da ima vsak narod pravico do materinskih šol, a vsak pravi ljudski učitelj dolžnost, odgajati otroke v narodnem duhu.

Drž. poslanec V. Johaniš omenja v svojem pozdravu, da bodo socialnodemokratski poslanci stali vedno na straži, da se ne vihtotapi sovražnik, ki bi hotel ovirati razvoj sedanjega šolstva.

Učitelj Ludviček z Dunaja pozdravlja shod v imenu teptanega dunajskega češkega naroda, kjer je nad 50 tisoč otrok brez materinskih šol, in prosi pomoči slovanških poslancev.

Po teh mnogobrojnih pozdravih, izmed katerih zasluži mnogi, da bi ga doslovno objavili zaradi njegovih lepih misli, so prišli do besede zastopniki posameznih učiteljskih korporacij. Teh govorov pa žal, zopet ne moremo objaviti v polnem obsegu.

Prvi je izpregovoril poljski delegat I. Nowak, ki prinaša najsrčnejše pozdrave češkemu učitelstvu, zahvaljevaje ga za te lepe dneve. Zavzema se za slovanško vzajemnost ter pojasnuje, kaj morajo pretrpeti njih bratje v pruski Nemčiji.

S frenetičnim aplavzom je bil sprejet apostola slovanške učiteljske vzajemnosti, Dav. Trstenjaka, pozdrav, ki je zvenel v prekrasnih akordih, da misija slovanške prihodnosti tiči ravno v slovanškem učitelstvu, temu nosilec humanitarnih idej. Bodočnost je naša!

V imenu gališko-poljskega učitelstva je govoril delegat Jaworski, v imenu Rusov Iv. Wertyporeh. Oba sta se zavzemala za slovanško vzajemnost, ki obstojaj v medsebojnem spoznavanju in ljubavi.

L. Jelenc je pozdravil shod v imenu slovanškega učitelstva, ki je poudarjal, da so nam Čehi v mnogih ozirih učitelji. Spominjal se je dalje žalostnih šolskih odnosov v Trstu in na Koroškem.

Predsednik „Učit. Udruženja“ iz kraljevine Srbije, Uroš Blagojević, je dokazoval, da je prvi korak do slovanške vzajemnosti medsebojno spoznavanje in skupno delo na kulturnem polju.

Delegat hrvaškega učitelstva, J. Klobučar je mnenja, da mora učitelstvo delovati v smislu največjega učitelja J. Komenskega, če hoče doseči trajne uspehe na narodni probuji.

V krasnih besedah je nazdravil delegat srbskega učitelstva iz Slavonije Št. Radić, poudarjajoč, da si hočemo podati slovanški učitelji roke v skupno delo, da hočemo dovesti vse slovanške narode do take kulture, na kakršni stoji češki narod.

Bulgarski delegat G. Pentscheff upa, da se s tem shodom poravnava vsaka razlika med slovanškimi narodi in da nastane doba prave slovanške vzajemnosti.

Delegat I. Marinkovič iz Dalmacije želi, da današnji shod premosti vsa nesporazumljenja med posameznimi narodi, in pionirji tega bomo mi slovanški učitelji.

Delegat prof. Krčmař iz Bosne pozdravlja shod v imenu bosanskega učitelstva in želi, da bi slovanško učitelstvo vzgajalo zgolj dovršene ljudi.

V imenu šlezkega učitelstva pozdravlja shod delegat S. Nemeš, da današnji shod prinese boljšo bodočnost slovanškemu narodu.

† Leopold Abram.

List za listom odpada.

Smrtna kosa nam je zopet hipoma pokosila hrabrega bojevnik na slovanškem šolskem polju v polpretekli in še v sedanji dobi. — Leopold Abram je bil idrijski rojak, rojen v letih 1840—1845. Dovršil je idrijsko ljudsko šolo in ondoto enoletniško učiteljsko (v letih 1860—1864.). Služboval je najprvo na Kočevskem, v Nemški Loki, a že pred letom 1880. je prišel za nadučitelja v Kostanjevico ob Krki, kjer je kakih 20 let pri neugodnih šolskih razmerah hvalevredno deloval in kjer je imel hude boje z ondodnimi nemškutarji (ki so se pa zdaj precej poskrili). Zarditega je prišel v nemilost pri nemških okrajnih glavarjih, ki so bili njegovi predstojniki. Rajski Abram se jih pa ni ustrašil; zakaj bil je značajen, energičen in zavedal se je, da je izpolnjeval svoje uradne dolžnosti do pičice. Zaradi teh svojih lepih lastnosti mu je bilo učitelstvo krškega okraja v letih 1880—1890. izkazalo svoje zaupanje ter ga volilo v c. kr. okrajni šolski svet, kjer je hrabro, dosledno in neustrašeno zastopal učiteljske, šolske in

narodne koristi. To mu je tudi nakopalo jezo okrajnega glavarja barona Schönbergerja, da je bil po njegovem vplivu uradno premeščen v Senožeče.

Tukaj mu je pa delal brez potrebe neprilike tovariš, ki je pa tudi prejinslej (nekako za kazen) imel sam velike sitnosti zaradi drugih zadev.

Abram se je zaraditega naveličal službovanja v javni šoli. Ni si bil zaslužil še cele pokojnine, dasi je služboval najbrže celih 40 let, ko se je podal v pokoj v bližnjo Gorico, kjer pa ni miroval, marveč si je naložil težko delo. Prevzel je vodstvo (gotovo tudi veliko poučevanja) v slovanškem „Šolskem domu“, kjer je mnogo razredov, veliko mladine in pa malo plače — zaradi siromaštva Slovencev, ki vzdržujejo to zasebno šolo.

V Gorici je živel kakih sedem let. Letos o počitnicah se je podal v Črmošnjice na Kočevskem k svoji ondi bivajoči omoženi hčeri, pri kateri ga je zadela kap 14. pret. m. in kjer so položili vrlega slovanškega šolnika v hladno zemljo.

J. L.

Znani disciplinovani, a do svojih pravic zopet dospeli delegat Al. Konečny — burno pozdravljan — prinaša pozdrave moravskega učiteljstva, želeč, ker ima slovansko učiteljstvo dvojnega sovražnika, namreč, Nemca in klerikalizem, da se tesno združi v močno falango, zakaj potem je kot celota nepremagljivo.

V imenu učiteljic pozdravlja shod učiteljica M. Stejskalova, poudarjajoč, da mora biti stremiljenje učiteljic kakor tudi učiteljev istomerno, osredotočeno v neumornem delu za narodni blagor.

Delegat F. O. Černy pozdravlja shod v imenu češkega mešč. učiteljstva, želeč mu plodonosnega skupnega dela.

V imenu čeških učiteljic in čeških žen sta govorili učiteljica M. Tumova in gospa Eliška z Purkynu o emancipaciji slovanskega ženstva od samostanskih vzgojevalnic.

V dvorani je vladala prav tropična vročina, a v kljub temu je vztrajalo zbrano učiteljstvo čvrsto do zadnjega trenutka in čas je hitel bliskoma.

Ura je minevala za uro, in kazalo je skoro prekoračilo eno čez poldan, ko je prišel do končne besede predsednik tega shoda, Bogdan Skála. — V iskrenih besedah je zahvaljeval vse navzoče za njih trud in požrtvovalnost. V „iskrenih“ besedah se je spominjal „velikodušnosti“ „viteških“ Madjarov, ker niso dopustili tlačnemu slovaškemu učiteljstvu, da bi se bilo oficijalno udeležilo tega našega praznika. Spominjal se je tlačenih poznanskih Poljakov in lužičkih Srbov, ki jim je svobodomiselnost režim pruske vlade zabranil pohod tega učiteljskega shoda, a spomnil se je slednjič črnogorskega učiteljstva, ki ni moglo zaradi raznih ovir pohiteti med svoje brate v slovansko Prago.

In kot zadnja točka tega shoda je bil izboren referat tovariša J. Černega: „O narodni vzhod“ (O narodni vzgoji). — O referatu izpregovorimo prilično obširneje in hočemo podati glavne misli. (Dalje.)

Hranilnica in posojilnica „Učit. konvikta“ v Ljubljani

registрована zadruga z omejenim jamstvom se je dne 1. kimavea t. l. preselila v Gradišče št. 4, I. nadstr. t. j. v poslopje, kjer je Učit. tiskarna.

Krauzejeva osnova pedagogike.

Črtice. Priredil Janko Polák.

(Dalje.)

IV.

V tretji črtici sem omenil, da vpliva telo potom čutov na dušo. Prva duševna povračba tega vpliva se javlja v čutenju in hrepenenju, čutenje prilagodi vplivu. Čutenje je izprva samo občutno in se v najnižjem duševnem življenju ne izpreminja. Po telesu zbuje in v duši pojavljeno čutenje imenujemo telesnoduševno čutenje. Ono je lahko prijetno ali pa neprijetno. To dvojno čutenje zbuja tudi dvojno hrepenenje. Prvo hrepeni prijetno čutenje obdržati, drugo pa hrepeni neprijetno čutenje odvrniti.

Po čutenju zbuje hrepenenje imenujemo nagon.

Ker je nagon hrepenenje po utolažbi telesnih potreb, zaradi tega je toliko vrst nagonov, kolikor je vrst telesnih potreb. Nagon je zavisen od telesne udeležbe. In ta se javlja v telesnem delovanju.

Telesni občutek, telesno delovanje, telesnoduševno čutenje in potom tega zbuje hrepenenje je vsebina najnižjega duševnega življenja.

Ker zbuje telesnoduševnega čutenja in od tega zavisno hrepenenje s telesnimi občutki vstaja in izginja, zaradi tega v najnižjem duševnem življenju ne moremo govoriti o duševni vsebini kot taki. Res je, da se duša tudi v najnižjem svojem življenju zaveda hrepenenja, zbujenega po čutenju. Toda to zavedenje je bolj slutnja nego pa zavest kot taka. Zaradi tega tudi o zavesti kot taki v najnižjem duševnem življenju ne moremo govoriti.

Najnižje duševno življenje živi otrok v svoji nežni mladosti. Pojavlja pa se to še tudi

na srednji in najvišji stopnji duševnega življenja. Zakaj kolikokrat se dogodi, da hočemo hipoma pojavljeni se neprijetni občutek pregnati z zamahljanjem, ne da bi se tega v istem hipu zavedali. Kamoli, da bi se zavedali predmeta, ki je povzročil ravnokar omenjeni zamahljaj! . . .

V.

Iz večkratne obnovitve občutnega čutenja se razvijeta spoznanje in zaznanje.

Čutenje in hrepenenje sta enostavna duševna pojava. Spoznanje in zaznanje pa nista enostavna duševna pojava. Zakaj ta dva poznata predmet zbuditve, kar pa o onih dveh ne moremo trditi.

Po zaznanju ostanje podoba v duši. In to podoba imenujemo predstavo. Razločujemo posamezne, združene, delne in celotne predstave.

Zaznanje, ki je jasno vsaj v glavnih potezah imenujemo znanje.

Predstave so stvarjenje duševnega bistva. One so stalne. Zavisne so od zakona, ki je podoban zakonu težnosti snovnega sveta.

K čutenju in hrepenenju najnižjega duševnega življenja se pridružita v srednjem duševnem življenju zaznanje in predstava. In sedaj že lahko govorimo o duševni vsebini. Ona sestoji iz zaznanj in predstav, ki so v duši. Predstavljamo pa si lahko samo en del duševne vsebine naenkrat. Tega dela se tudi zavedamo. Duša se torej lahko zaveda. Dejstvo, da si naenkrat lahko predstavljamo povsem jasno samo eno predstavo, imenujemo ozkost zavestnosti. In v tej tiči vrstenje predstav.

Omenil sem že, da hrepeni duša tvoriti celoto zase. In v tem tiči izvor zavedanja.

Predstave se družijo v duši potom enakočasnja in potom enakovrstnosti. Zmožnost duše, predstave ohraniti in se jih zopet zavedati, imenujemo spomin. Spomin je tem boljši, čim boljša je moč ohranitve predstav in pa hitrost njih zavedanja.

Predstave pozabimo, ako so tako slabe, da jih izpodrinejo močnejše na nedoločen čas. Če se hočemo kake pozabljene predstave domisliti, moramo preiti vso vrsto onih predstav, v katerih upamo najti pozabljeno predstavo. In to imenujemo spominjevanje. Če najdemo iskano predstavo, pravimo, da smo se je spomnili.

Duša more predstave izpreminjati. To duševno moč pa imenujemo domišljivo. Izpremena predstav nastane na ta način, da duša nekatere dele zamenja s enakimi ali pa vsaj podobnimi. In to se vrši ob času druženja predstav potom enakovrstnosti.

Neizrečno bogati domišljiva duša s predstavami! . . .

Od postanka telesnoduševnega čutenja je zavisno, da so tudi zavedne predstave delno zavisno od občutnih predstav. To opazujemo posebno tam, kjer so čuti zbudili občutno telesnoduševno čutenje. Bodisi prijetno, bodisi neprijetno. In občutne predstave hrepene prijetne občutke obnoviti, neprijetnih pa se ogniti.

In to je poželenje.

Nagon nastane iz telesnoduševnega čutenja kot takega, poželenje pa nastane samo iz predstav takega čutenja. Nagon se nanaša na obnovljenje ali nagnenje telesnoduševnega čutenja kot takega, poželenje pa se nanaša samo na njega predstave.

Nagon kakor tudi poželenje pa se javljata v delovanju telesa. In iz tega razvidimo prav tako, da se tudi srednje duševno življenje razvija iz telesnih občutkov. Samo da to življenje izpreminja, množi in bogati duševno vsebino in s tem tudi delovanje telesa. In to ga loči najbolj od najnižjega duševnega življenja.

Srednje duševno življenje živi otrok v dobi ko se začne zavedati svoje okolice. Ono traja toliko časa, da ga izpodrine najvišje duševno življenje. Trenotek, kdaj to nastopi, ni pri vseh ljudeh isti. Pri nekaterih se pojavi kmalu, pri nekaterih pozno, pri nekaterih pa sploh nikoli. (Dalje.)

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

„Jubilejska samopomoč.“ V Žireh je 3. avgusta 1908 umrla članica gospa Marija Božič. Zapustnikom sem izplačal znesek 452 K. Oni člani, ki še niso poravnali za slučaj Abram, naj znesek sedaj podvoje, to je namesto 2, naj vpošljejo 4 K, drugim pa pošljem položnice. Ker prej ni bilo slučajev smrti, sta zdaj dva zaporedoma, saj ne vemo dneva . . . Ig, 8. septembra 1908.

Franc Ks. Trošt, t. č. predsednik.

Kranjsko.

Slov. učiteljsko društvo za kočevski okraj zboruje dne 17. t. m. v Dolenji vasi po tem vzporedju:

1. Ob pol 11. uri requiem za pokojnega tovariša Gregorčiča. Potem odkrije njegovemu spomeniku. (Za vsak slučaj vzemite pevci Mohorjevo pesmarico s seboj.)

2. Nekaj o lepomislu s posebnim ozirom na Levčev lepopis. (Poroča tov. Zupančič.)

Tovariši in tovarišice, udeležite se tega zborovanja polnoštevilno, da izkažemo dostojno čast pokojnemu tovarišu. Za obed se je zglasiti po dopisnici pri tov. Zupančiču v Dolenji vasi. Odbor.

Srednješolski vestnik.

** Osebnostna vest. Profesor na I. drž. gimnaziji v Ljubljani, g. Davorin Petelin je stopil na lastno prošnjo v začasnem pokoj. Prof. Adolf Müller goriške višje realke je premeščen na Rainerjevo gimnazijo na Dunaju. Prof. g. Hemetsberger pride z goriške gimnazije na gimnazijo 13. okraja na Dunaj. Na goriško gimnazijo je imenovan za profesorja Oswald Kreisel, dosedaj suplent na gimnaziji v Beljaku. Na višjo realko pa pride prof. Rudolf Nachtigall z nautične akademije v Trstu. — Profesor na gimnaziji v Kranju, Evgen Jarec, pride na I. državno gimnazijo v Ljubljani. Ti-le suplente so imenovani za prave učitelje: dr. Simon Dolar na I. drž. gimnaziji v Ljubljani za gimnazijo v Kranju, Ivan Hille na nemški gimnaziji v Ljubljani, Valter Obrist na realki v Ljubljani za realko v Prostějovu na Moravskem, Štefan Podboj na I. drž. gimnaziji v Ljubljani na drž. gimnazijo v Celovcu, Maks Sever na I. drž. gimnaziji v Ljubljani na gimnazijo v Novem mestu, Anton Sušnik na gimnaziji v Kranju.

** Prva reformna gimnazija v Avstriji. Iz Gmundna poročajo, da se tamonja državna gimnazija preosnuje v reformno realno gimnazijo. To bo prva šola te vrste v Avstriji.

** Nove srednje šole. Pred nekaj dnevi je izšla odredba naučnega ministrstva glede novih srednjih šol, namreč realnih gimnazij in reformnih realnih gimnazij. Obe novi srednji šoli obsegata po 8 razredov, glavni razloček med obema je ta, da se poučuje latinščina na realnih gimnazijah v vseh 8 razredih, v reformnih realnih gimnazijah pa samo v višjih 4 razredih. Grščina odpade popolnoma. Absolventje enega in drugega zavoda lahko nadaljujejo študije na vseh visokih šolah, izvzemši nekatere stroke (na primer klasiško filologijo).

Književnost in umetnost.

Dobra gospodinja. Spisala Minka Govekarjeva. Kakor bi ne bilo brez solnce nikakršnih sadov, brez ljubezni ne plemenitih src, tako bi ne bilo brez knjig naprednih in prosvetljenih narodov.

Knjige so ono sredstvo, ki poživila in okrepuje narodov duh, ki ga prosvetljuje in mu pomaga korakati vzporedno z zahtevami časa in kulture. Dobre knjige in dobri časniki so svetilke, čijih žarki ogrevajo narodovo srce, ki ga blažijo in navdušujejo za vse blago in lepo.

Zato pa so avtorji dobrih knjig in pisatelji dobrih člankov pravi apostoli narodovi. Kjerkoli hočejo doseči uspehov v napredku, kjer hočejo razširiti med ljudstvo lepe ideje, povečati korist in blaginjo, povsod morajo začeti s pisano besedo. Zato ga že ni stanu, da bi ne imel svojih strokovnih glasil, poučnih in koristnih knjig in navodil, ki ga naobrazujejo, bodrijo in navdušujejo.

Med vsemi stanovi, med vsemi poklici je najvažnejši pač oni, ki sloni na slabih ramenih žene, je materinstvo in gospodinjstvo. A baš to najvažnejše zvanje je bilo med Slovenkami — žal — do zadnjih let skoro popolnoma pozabljeno. Marsikatera slovenska mati in gospodinja, pa tudi marsikatera učiteljica je občutila pomanjkanje knjig, navodil in dobrih naukov o gospodinjstvu. Zato nam je kaj dobrodošla knjiga „Dobra gospodinja“, ki jo je spisala Minka Govekarjeva. Dobrodošla, pravim, zakaj skoro gotovo ne bo Slovenke, ki bi je ne vzela z največjim veseljem in zanimanjem v roke. Tu dobi zlatih naukov za gospodinjstvo in za dolžnosti, ki jih ima kot mati, gospodinja in državljanka, čijih vednost jih bo v njihovem poklicu bolj osrečevala kot največja dota.

Knjiga je po vsebini razdeljena v tri dele.

Prvi del ima splošna navodila o narodnih in ekonomnih dolžnostih gospodinj in mater, o duševni in strokovni naobrazbi ženstva, o vzgoji, o važnosti šol ter o razmerju gospodinj do poslov in nasprotno.

Drugi del vsebuje bistvo gospodinjstva, t. j. govori o kuhinji, stanovanju, jedilni shrambi, vrtu ter perilu in obleki.

Tretji del pa opisuje obče dolžnosti gospodinjine glede narodnogospodarskega napredka.

Dobro blago se hvali samo, zato bi bilo odveč, ako bi hvalila še posebe katerikoli del

te knjige, zakaj vse je dobro, vse je potrebno. Omenim naj le nekatere točke kakor: „Ženske in knjige“, „Starši in šola“, „Alkoholizem in ženstvo“. Pisateljica priporoča, k a k o in k a j naj čitamo, da bomo imele korist in užitek od tega. In to je jako važno za naše inteligentnejše ženstvo, ki sicer mnogo čita, a seveda le v blaženi nemščini, one v slovanskem jeziku pa kaj rado odriva v stran. Zakaj sezati vedno le po tujem, ko imamo dovolj domačega, svojega?! Zato pa: čitajmo rade knjige tudi v milem materinem jeziku, a bodimo pri knjigah izbirene. Sezajmo le po onih, ki imamo od njih koristi in užitek, čitajmo z največjo pozornostjo knjige, ki se odlikujejo po lepi vsebini, krasnem slogu in mojstrski tehniki, in takih imamo — hvala Bogu — tudi Slovenci dovolj.

Tudi o alkoholizmu dandanes mnogo govore in pišejo, a kakor je videti, še vedno ne z istim uspehom, ki bi bil dovolj izdaten, staviti meje njegovi silni uničujoči moči. Zakaj veliko jih še pije, pase lenobo, obupuje, degeneracija pa napreduje. Zato je treba, priporoča pisateljica, da posežejo v boj proti alkoholizmu tudi slovanske žene in matere, ki se jim naj odločno pridružijo tudi učiteljice.

Knjiga, ki je zares kaj praktična in poučna, se priporoča kar najbolj sama. Zato naj ne bo med nami koleginje, ki bi ne imela „Dobre gospodinj“, zakaj prepričala se bo vsaka sama, da je to knjiga, ki smo jo dolgo pogrešale. Jerica.

Abditus: „Reformacija in socialni boji slovenskih kmetov“. Ta knjiga je izšla v založbi L. Schwentnerja v Ljubljani in velja 1 K, po pošti 10 vinarjev več. Natisnila „Učit. tiskarna“. O kmetijskih uporih je pisal Abditus že v „Naših Zapiskih“ in je s tistimi zanimivimi razpravami dokazal, da pozna res prav dobro ono važno in interesantno dobo iz zgodovine slovenskega naroda.

Dr. Ivan Prijatelj: „O kulturnem pomenu slovenske reformacije.“ Znani književnik je sestavil ta spis za Trubarjev jubilej. Po svoji navadi je obdelal snov povsem originalno in, četudi se je zadnji čas marsikaj pisalo o Trubarju, pove čitatelju še mnogo novega. Prijatelj zna tudi prav zanimivo pisati in daje čitatelju vedno lep užitek. Tudi ta knjižica je izšla pri L. Schwentnerju v Ljubljani in ji je cena 1 K, po pošti 1 K 10 vin.

V proslavo 80 letnice Tolstega izide v Moskvi almanah, ki bo, kakor pravijo poročila, dostojen literaren spomenik tega znamenitega dne. Almanah bo obsegal okolo 30 tiskovnih pol ter prinese mnogo še neobjavljenih pisem Tolstega in sodbe odličnih mož sveta o Tolstem. Med drugim opisuje v almanahu Tolstega sin Lev Lvovič poset Turgenjeva pri Tolstih; kmet Novikov pripoveduje o svojih stikih s Tolstim in o njunih pogovorih o Bogu, resnici in o namenu človeka. Björnsterne Björnson pozdravlja Tolstega kot posebljenje bodoče Rusije itd. Mnogo ruskih listov izda na rojstni dan Tolstega slavnostne številke.

Dijaški almanah za l. 1908/9, ki ga izdaja eksekutiva narodno-radikalnega dijaštva, izide 20. septembra Almanah bo prinesel slov. dijaštvu prav temeljitih in zanimivih informacij tako glede šolstva kot glede gmotnega vprašanja. Iz bogate in vsestransko zanimive vsebine naj navedemo članke: Dr. B. Vošnjak: „Slovenski dijak in tujina“, „Svetovni nazor in šola“, „Žrtve slovenske kulture“, „Djak in javno narodno delo“ itd. Vzle temu, da bo Almanah mnogo obsejnejši nego lansko leto in tiskan na finejšem papirju, mu ostane cena neizpremenjena. Stane 1 K, po pošti 1 K 10 v, kar naj se blagovoli vpsolati vnaprej. Naroča se pri upravnistvu „Omladine“ v Ljubljani, Breg št. 12.

Znanstvena knjižnica Omladine. II. zvezek prof. Drtinovega dela: „Razvoj mišljenja evropskega ljudstva“ izide tekem par dni, na kar opozarjamo vse naročnike. Zaradi mnogih tehničnih ovir se je izdaja tega zvezka zakasnila. Poskrbelo se pa je, da bodo ljudaljni zvezki izhajali redno v mesečnih obrokih.

Kulturno delo.

+ Družba sv. Mohorja šteje letos 84.389 udov. Celotno razdeli letos družba 508.334 knjig. Doslej je razdelila 11.882.144 knjig — za naše slovanske razmere že veliko število! Letošnje knjige so se pravkar začele razpošiljati.

+ Javno ljudsko knjižnico v Gornji Radgoni otvori prihodnjo nedeljo osrednji odbor „Prosvete“ v Ljubljani.

+ Shod slovenskih časnkarjev se je vršil v Ljubljani dne 7., 8. in 9. septembra. Prišli so najodličnejši časnikarji in zastopniki vseh slovanskih narodov.

Politiški pregled.

* Sankcionirana drželna zakona. Cesar je sankcioniral načrt zakona, ki ga je sklenil dež. zbor kranjski in s katerim se izpremeni drželna red za deželo Kranjsko ter zakona, s katerim se izpremeni drželna volilni red vojvodine Kranjske.